

Bračna politika obitelji Medici u XV. stoljeću.

Miš, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:042350>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Ana Miš

**BRAČNA POLITIKA OBITELJI MEDICI U
XV. STOLJEĆU**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

Ana Miš

**BRAČNA POLITIKA OBITELJI MEDICI
U XV. STOLJEĆU**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Ivana Jukić Vidas

Zagreb, 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. FIRENCA - OD SREDNJOVJEKOVNE KOMUNE DO MOĆNOG GRADA DRŽAVE.	4
3. JAČANJE OBITELJI MEDICI KROZ BRAČNE VEZE.....	10
4. SUPRUGE MEDICI I NJIHOV UTJECAJ	15
4.1. Pokroviteljstvo	15
4.2. Obrazovanje	17
4.3. Religija	20
5. ZAKLJUČAK.....	23
POPIS LITERATURE.....	24

1. UVOD

Društvena i ekonomska transformacija koja je zadesila Europu u prijelazu iz X. u XI. stoljeće omogućila je brzi urbani razvoj koji se najviše osjetio u Italiji. Talijanski gradovi postali su središta trgovine i razmjene zbog čega se sve veći broj ljudi seli u gradove ili u okolicu pri čemu se gradovi postupno šire i na okolna sela. Širenjem gradova stvara se organizirana zajednica ljudi povezanih zajedničkim interesima te se razvijaju općine s vlastitom samoupravom – komune čije je temeljno obilježje bio određen stupanj samostalnosti u odnosu na vladara. Kako Italija nije imala centraliziranu vlast, talijanske komune postupno postaju slobodne republike.

Uspon Firence započeo je u već u XII. stoljeću kada proglašava svoju autonomiju i postaje slobodna komuna, a svoje uređenje gradi po uzoru na Rimsku Republiku. Zbog statusa slobodnog grada, Firenca počinje razvijati trgovinu i obrt gdje kroz vrijeme ostvaruje sve veće prihode. Cvjetanjem trgovine i obrta počinju se razvijati tekstilna industrija i bankarstvo, a Firenca postaje važno trgovačko i bankarsko središte. Krajem XIV. i XV. dolazi do novih promjena u Europi pojavom renesanse odnosno preporoda antičke kulture i umjetnosti. Počinje se razvijati književnost i umjetnost, grade se mnoge sakralne i sekularne građevine, a obrazovanje ljudi postaje jedno od važnih elemenata.

U cijelom procesu razvitka Firence, pojavljuje se obitelj Medici čije podrijetlo nije bilo plemićko, a njihova glavna aktivnost bila je bankarstvo. Svojim su bankarskim aktivnostima uprihodili dobar dio novca koji im je omogućio prebacivanje svoje banke iz Rima u Firencu. Svojim su vještim političkim i poslovnim potezima te bračnim vezama postali jedna od najmoćnijih firentinskih obitelji koji su Firencu svrstali u jedne od najvažnijih talijanskih središta.

Teza rada je da su Medici zahvaljujući uspješnoj bračnoj politici XV. stoljeću obitelj Medici postali prva firentinska obitelj te proširili svoju moć i utjecaj u Firenci i izvan nje. Cilj rada je istaknuti važnost bračne politike članova obitelji Medici s naglaskom na Cosima, Piera i Lorenza de Medicija te dati osvrt na ulogu Medici žena i njihovom doprinosu obitelji Medici i Firenci.

Prvi dio rada odnosi se na razvoj Firence od komune do grada-države koji postaje kulturno središte Italije. Za potrebe ovog poglavlja, najviše sam se oslanjala na znanstveni rad *Politički poredak renesansne Firence: od demokracije do oligarhije* autora Damira Grubiše koji daje izvrstan pregled političkog uređenja Firence od XII. do XVI. stoljeća i knjigu *Povijest Talijana* autora Giuliana Procaccia koji opisuje razvoj Italije i talijanskih gradova.

Središnji dio rada sastoji se od dva dijela; prvi dio rada bavi se jačanjem obitelji Medici kroz bračnu politiku za koji sam najviše koristila knjigu autorice Natalie R. Tomas *The Medici Women: Gender and Power in Renaissance Florence* koja opisuje bračne veze obitelji Medici navodeći razloge za iste. Drugi dio opisuje uloge žena obitelji Medici s naglaskom na supruge Cosima, Piera i Lorenza de Medicija. Za ovo poglavlje, oslanjala sam se na već spomenutu knjigu autorice Natalie R. Tomas, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni de Medici: The Other Voice in Early Modern Europe* knjigu koja se sastoji od tekstova koje je pisala Lucrezia Tornabuoni, a uredila ju je i prevela Jane Tylus. Osim tekstova koje je pisala Lucrezia Tornabuoni, knjiga daje pregled o društvenom ozračju u kojem su se nalazile žene u XV. stoljeću te dio o Lucrezijinom životu i ulozi kao supruge i majke obitelji Medici.

Posljednji dio rada pokušat će potvrditi već spomenutu tezu i objasniti odnosno jačanje obitelji Medici putem sklapanja brakova kako bi učvrstili svoj položaj u Firenci i proširili svoj utjecaj izvan nje te objasniti razloge za sklapanje istih.

2. FIRENCA - OD SREDNJOVJEKOVNE KOMUNE DO MOĆNOG GRADA DRŽAVE

Prijelazom iz X. u XI. stoljeće Europu zahvaća gospodarska i društvena transformacija. Nove poljoprivredne prakse i bolji klimatski uvjeti omogućili su europskom stanovništvu kvalitetniji uzgoj hrane. Počinju se krčiti šume, isušivati močvare i obrađivati do tada neobrađive površine. Srednjovjekovni vladari počinju centralizirati svoju vlast oporavivši se od ranijih invazija i unutarnjih nemira koje su ih prethodno pogađale. Poboljšanjem životnih uvjeta stanovništvo Europe se gotovo udvostručilo.¹ Sjeverna i srednja Italija najviše su osjetile ubrzani gospodarski razvoj na Apeninskom poluotoku. Novo značenje dobivaju gradovi koji postaju centar razmjene i trgovine zahvaljujući blizini sjedišta godišnjih sajмова te činjenici što su mnogi pripadnici plemstva i biskupi svoje prebivalište preselili u grad. Postupno, zbog mnogih poslovnih mogućnosti, dolazi do gradnje mnogih crkvenih i stambenih zdanja te porasta cijena zemljišta u gradu i u njegovoj blizini. Ubrzanim širenjem talijanskih gradova, ponajviše Firence, Milana i Genove, pojavila se potreba za novim zidinama pri čemu gradovi postaju veoma složene političke organizacije kojima tadašnji biskup više nije mogao uspješno upravljati.²

U cjelokupnom procesu širenja gradova, dolazi do stvaranja komuna odnosno gradske općine nastale razvojem gradske samouprave čije se nastajanje temelji na podređivanju okolnih sela gradu. Česta praksa “osvajanja” sela bila je ekonomskim putem odnosno kupovinom zemlje od strane stanovnika grada ili oružanim putem. Jedan od takvih primjera je grad Firenca zauzevši Fiersole. Mnoge komune imale su razvijenu trgovačku i obrtničku granu, a njeni stanovnici bavili su se i bankarstvom.³

Firenca svoj uspon započinje u XII. stoljeću, iz vremena sukoba pape i careva Svetog Rimskog Carstva, nasljednika iz dinastije Karolinga. Svojom neutralnošću u sukobu, Firenca proglašava svoju autonomiju i postaje slobodna komuna te prvi put bira svoje gradske dužnosnike (konzule) po uzoru na Rimsku Republiku. Funkcija konzula uvedena je 1138. godine koju su obnašala dva konzula smjenjujući se svaka dva mjeseca, ali prvi konzuli nisu bili imenovani u

¹ William J. Duiker, Jackson J. Spielvogel, *World History* (Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2007), 385.

² Giuliano Procacci, *Povijest Talijana* (Zagreb: Barbat, 1996), 10-11.

³ Procacci, *Povijest Talijana*, 11-12.

Firenci nego u Pistoji gdje je donesen Konzulski statut koji određuje konzulske ovlasti. Konzuli u Firenci obnašali su funkciju gradskih magistrata i brinuli su se o pravilnom djelovanju gradskih skupština. Kasnije u Firenci, te se skupštine nazivaju *consigli* (vijeća) – Veliko i Malo vijeće.⁴ Konzuli su uglavnom bili plemići i bogati građani čije podrijetlo nije bilo plemićko već su svoje bogatstvo stekli svojom profesijom. Uz konzule u Firenci je osnovano i prvo reprezentativno tijelo takozvano “Vijeće dobrih ljudi” sastavljeno od gradske vlastele, bogatih trgovaca i obrtnika odnosno svih relevantnih društvenih slojeva jer slobodna komuna nije mogla izboriti svoju samostalnost bez podrške svih građana. Donosili su sve odluke koje su provodili konzuli. Ubrzo, zahvaljujući statusu slobodnog grada, firentinska trgovina i obrt počinju ubirati značajne prihode što dovodi do borbe za političku prevlast između nekoliko plemićkih obitelji s najvećim utjecajem. Krajem XII. stoljeća dolazi do građanskog rata koji je podijelio firentinsko plemstvo i građane na gibeline (pristaše cara) i gvelfe (pristaše papine vlasti). Ostali građani i trgovci neplemićkog podrijetla formirali su takozvani “treći stalež” kroz osnivanje prve zanatske organizacije odnosno ceha – Arte di Calimaha. U istom razdoblju dolazi do miješanih brakova između starog feudalnog plemstva i tekstilnih poduzetnika koji brakom stječu status *magnata* (velikaša). Od sredine XIII. stoljeća u Firenci započinje “vladavina prvog naroda” ili “Prva republika” odnosno razdoblje u kojem vlada *populares* (puk). Populares je bio srednji sloj u usponu koji je kasnije bio uključen u politički život grada te nije ovisio o feudalnoj vlasteli.⁵

Početakom XIII. stoljeća, Mediteran kao križanje različitih civilizacija - kršćanskog zapada, Bizantskog Carstva i islama, doživljava svoj trgovački procvat od kojeg najviše profitiraju talijanski gradovi.⁶ Tijekom tog razdoblja firentinska trgovina osvaja talijanska i inozemna tržišta uvođenjem prvog zlatnog novca, florina.⁷ Firentinska trgovačka organizacija bila je sastavljena od velikih trgovačkih i bankarskih udruženja kontrolirajući velik broj poslovnih jedinica (filijala) u inozemstvu. Prva takva udruženja počela su se osnivati u toskanskom gradu Sieni u XIII. stoljeću,

⁴ Damir Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence: između demokracije i oligarhije”, *Politička misao: časopis za politologiju* 47 (2010): 106, pristup ostvaren 15.08. 2021.,

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=87404

⁵ *Isto*, 107-108.

⁶ Procacci, *Povijest Talijana*, 25.

⁷ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 109.

no propašću sienskog udruženja *Tavola dei Bonsigori* 1298., njenu ulogu preuzima Firenca.⁸ Osim bankarstva i trgovine, Firenca je imala i razvijenu tekstilnu industriju u proizvodnji vune, pri čemu mnogi firentinski trgovci svojim poduzetnim iskustvom stječu znatni kapital i znanje te se odbijaju ograničiti na cehove već postupno zahtijevaju pravo na upravljanje gradom koje dobivaju 1282. godine reformom komunalnog poretka prema kojoj srednji i viši članovi cehova mogu upravljati gradskom upravom. Ustavom pravednog poretka (*Ornamenti di giustizia*), desetljeće nakon reforme komunalnog poretka, donešene su sankcije o izuzimanju iz javnih službi magnata koji nisu bili dio cehova te se uvodi nova funkcija *Gonfaloniere di giustizia* (Stjegonoša pravde)⁹ koja je predstavljala sigurnost i jamčila stabilnost novog ustroja.¹⁰ Ulaskom u novo stoljeće, Firenca doživljava izniman gospodarski polet. Uz čvrst politički ustroj, veliki razvoj trgovine, obrta i bankarstva stanovništvo Firence se gotovo utrostručilo. Mnogi bogati građani počinju financirati izgradnju Firence gradeći crkve i ostale javne građevine pri čemu dolazi i do novog stila u umjetnosti. Razdoblje gospodarskog procvata trajalo je do sredine XIV. stoljeća kada dolazi do Stogodišnjeg rata te kralj Edward III. ne mogavši platiti dugove, izazvao stečaj firentinskih banaka kojima je bio klijent što je rezultiralo velikim posljedicama za Firencu i njezino gospodarstvo.¹¹ Osim gospodarskih problema, u XIV. stoljeću dolazi i do pojave “crne smrti” odnosno kuge koja se prvo pojavila na Siciliji. U razdoblju od dvije godine, bolest se proširila po gotovo čitavoj Europi usmrтивši jednu trećinu pa čak i polovicu stanovništva u određenim gradovima.¹² Firencu snažno pogađa kuga 1348. godine što je rezultiralo velikom stopom mortaliteta te se stanovništvo Firence prepolovilo i stagniralo razvoj gospodarstva.¹³ Posljedice “crne smrti” bile su katastrofalne. Mnogi ruralni dijelovi i naselja bili su pusti, tlo za obrađivanje počelo se povlačiti pred močvarama i šumama što je rezultiralo glađu, a kuga se više puta vraćala na određenim područjima.¹⁴

⁸ Slaven Bertoša, “O bankarskoj aktivnosti obitelji Medici”, u: *Historijski zbornik*, ur. Damir Agičić (Pula, Filozofski fakultet, 2001), 11.

⁹ Procacci, *Povijest Talijana*, 28.-29.

¹⁰ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 110.

¹¹ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 110-111.

¹² Phillip J. Adler, Randall L. Powels., *Worlds Civilizations* (Wadsworth, Wadsworth Publishing, 2011), 274-275.

¹³ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 111.

¹⁴ Procacci, *Povijest Talijana*, 9.

Unatoč svim nedaćama koje su pogodile Europu, a posebice Apeninski poluotok i njeno stanovništvo, u drugoj polovici XIV. stoljeća nazire se novo ozračje. Fenomen koji se pojavio među višim slojevima društva nazvan je renesansa ili preporod.¹⁵ Osim renesanse, sve veći značaj dobiva i humanizam, pokret čiji je ideal svestran čovjek koji razvija svoje umne sposobnosti te teži stjecanju novih znanja. Humanizam nosi obilježja antičke i srednjovjekovne kršćanske filozofije te vjeru u ljudske sposobnosti. Renesansa postaje jedan od najistaknutijih pokreta u kulturi zapadne Europe u gotovo svim područjima društva, politike, umjetnosti, književnosti, ekonomije, graditeljstva, znanosti i filozofije naziva se renesansa koja obuhvaća razdoblje XIV., XV. i XVI. stoljeća.¹⁶ Ljudi koji su živjeli u Italiji u spomenutom razdoblju, vjerovali su da svjedoče ponovnom rođenju klasičnog svijeta – antičke Grčke i Rima, a nositelj talijanske renesanse bilo je uglavnom urbano društvo. Središta talijanskog političkog, gospodarskog i društvenog života bili su gradovi – države.¹⁷ Države koje su stvorene u Italiji pružaju najraniji primjer izgradnje države u XV. stoljeću. Italiju u srednjem vijeku nije uspjela razviti centraliziranu državu, a do XV. stoljeća, pet je velikih sila dominiralo Apeninskim poluotokom: Milansko Vojvodstvo, Republika Firenca, Venecija, Papinska Država i Napuljsko Kraljevstvo.¹⁸

Politički ustroj Firence promijenio se nakon društvene krize koja je zahvatila Europu izbijanjem epidemije kuge. Rješenje krize podilazio je plemićima i povlaštenim slojevima reorganizacijom režima čiji je proizvod bila *signoria*.¹⁹ Institucija “sinjorije” bila je zapravo vlast gospode na čelu koje se nalazio *Signore* s nasljednom feudalnom titulom.²⁰ Sinjorija je bila sastavljena od devet predstavnika, posljednji odnosno deveti član bio je gonfalonijere.²¹ Od 1382. godine u Firenci dolazi do oligarhijske vlasti koju su dijelili plemići i bankari iz poznatih

¹⁵ Adler, Powels, *Worlds Civilizations*, 285.

¹⁶ Grupa autora, *Povijest: Humanizam i renesansa, doba otkrića*, (Zagreb: Jutarnji list, 2008), 17-19.

¹⁷ Duiker., Spielvogel, *World History*, 385.

¹⁸ Duiker., Spielvogel., *World History*, 388.

¹⁹ Proccaci, *Povijest Talijana*, 51.

²⁰ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 112.

²¹ Christopher Hibbert, *The House of Medici: Its Rise and Fall*, (New York: William Morrow Paperbacks, 1999.), 40.

firentinskih obitelji čime je Firenca dobila stabilnu vladu. Neke od značajnijih obitelji bile su Albizzi, Alberti i Medici.²²

Banka obitelji Medici osnovana je 1397. godine kada je baza banke prebačena iz Rima u Firencu. Medici banku osnovao je Giovanni de Bicci de Medici.²³ Stare bankarske kuće, Bardi i Peruzzi, koje su prije gospodarske krize u prvoj polovici XIV. bile najuspješnije, nisu se uspjele oporaviti te su njihovo mjesto zauzele nove banke kojima je prednjačila Medici banka.²⁴ Osnivač banke Medici, Giovanni de Bicci, izabran je za člana sinjorije nekoliko puta, 1402., 1408. i 14011., a funkciju gonfalonijera obnašao je dva mjeseca 1421. godine.²⁵ Republika Firenca postaje jedna od najvećih prometnih središta te jedna od najpoznatijih bankarskih središta Italije s vrlo razvijenom tekstilnom industrijom. Firenca u početku nije imala izlaz na more sve do 1406. osvojivši grad Pisu i njenu luku Porto Pisaro, a 1421. od za 100 000 florina kupuje grad Livorno od Genove.²⁶ Prvi popis imovine i nekretnina uveden je 1427. godine koji je postao temelj pravednijeg oporezivanja, ali je izazvao nezadovoljstvo naroda i novih slojeva koji su se bavili poduzetništvom te su se “okupili oko jedne nove obitelji, koja se bankarskim i trgovačkim poslovima naglo obogatila, ali je zastupala interese sitnog naroda kao i novih bogataša koji su tražili preraspodjelu političkog utjecaja.”²⁷ Osim obnašanja funkcije gonfalonijera, Giovanni di Bicci poslan je u ambasadu u Veneciji što je tada bila velika čast. Svoje znanje prenio je na svojeg najstarijeg sina Cosima koji je od Giovanniya naslijedio svo bogatstvo i Medici banku.²⁸ Kao glava obitelji Medici, Cosimo postaje zagovornik reforme za nearistokratski sloj te onih koji su svoje bogatstvo stekli svojom profesijom.²⁹ Na čelu s Cosimom, obitelj Medici prisvojila si je vlast u Firenci što je još više učvrstilo postojeći oligarhijski sistem.³⁰ Iako su Mediciji bili faktični vladari

²² Procacci, *Povijest Talijana*, 51.

²³ Bertoša, “O bankarskoj aktivnosti obitelji Medici”, 12.

²⁴ Procacci, *Povijest Talijana*, 51.

²⁵ Hibbert, *The House of Medici*, 54.

²⁶ Bertoša, “O bankarskoj aktivnosti obitelji Medici”, 11.

²⁷ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 112.

²⁸ John Rigby Hale, *Florence and The Medici: The Pattern of Control* (London: Thames & Hudson, 1983), 13-14.

²⁹ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 112.

³⁰ Procacci, *Povijest Talijana*, 52.

Firence, nisu vladali prema pravnim ovlastima već preko svojih predstavnika u firentinskim institucijama, a Firenca je po svojem konceptu i dalje bila republika.³¹

Firenca je osvajanjem Pise postaje značajna konkurencija Genovi i Veneciji otvorivši svoj put prema moru i trgovini s istokom. Razdoblje vladavine Cosima de Medicija, njegovog sina Piera i Cosimovog unuka Lorenza označeno je kao vrhunac gospodarskog, ekonomskog i kulturnog razvitka Firence.³² Firenca postaje centar talijanske renesanse te prvak političke ravnoteže na Apeninskom poluotoku vještom politikom zadržavajući “status quo” te uvećavanjem bogatstva pomoću trgovine i bankarstva. Firenca je u XV. stoljeću bila renesansna, kulturna i intelektualna prijestolnica Italije.³³

³¹ Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 112.

³² Grubiša, “Politički poredak renesansne Firence”, 112.

³³ Procacci, *Povijest Talijana*, 74.-75.

3. JAČANJE OBITELJI MEDICI KROZ BRAČNE VEZE

Brak u ranomodernom dobu bio je važan čimbenik koji je određivao socijalni i financijski status pojedinca. Kao takav bio je suviše važan da bi o njemu odlučivali mladi ljudi koji su bili spremni stupiti u brak. O sklapanju bračnih veza između dvoje ljudi najčešće je odlučivala obitelj, a važnu ulogu imali su prijatelji i susjedi što je posebno bilo važno za obitelji viših staleža gdje su se brakovi sklapali isključivo kako bi se njihova imovina povećala te učvrstila veza između dvije obitelji.³⁴ Znanje o obiteljskom životu u doba renesanse poznato je iz viših slojeva društva. Muškarci u ovome razdoblju ženili su se uglavnom kasno, nakon što bi osigurali svoje nasljedstvo, što je često bilo u tridesetim ili četrdesetim godinama života, a žene najčešće u adolescenciji pa su nerijetko ostajale udovice u srednjim godinama. Poželjnom suprugom smatrale su se mlade, bogate žene koje bi imale veliki miraz. U renesansno doba, žena bez dobrog miraza nije bila poželjna za udaju te su neke žene često ostajale neudane zbog nedostatka miraza. Renesansne dobrostojeće obitelji često su bile vrlo brojne i imale veliko kućanstvo. Za ženu koja bi se udavala u takvu obitelj, očekivalo se da bude obrazovana kako bi mogla upravljati kućanstvom.³⁵ U firentinskom visokom društvu bilo je od velike važnosti sklapati čvrste saveze između obitelji od kojih bi obje strane imale koristi. Brak je bio oruđe učvršćivanja ili sklapanja takvih čvrstih veza već povezanih obitelji ili bi se stvarale nove. Iako je struktura bila patrilineralna gdje su muški potomci osiguravali kontinuitet loze, žene su kroz bračne veze imale ključnu ulogu upravo zato što su se ranije udavale nego muškarci te su na taj način vrlo rano svojim obiteljima bile od koristi. Osim mladosti, velikog miraza, obrazovanja, vrlo važan faktor u firentinskim višim slojevima bilo je obiteljsko ime buduće supruge odnosno njezino plemićko podrijetlo. Od budućih firentinskih supruga također se očekivalo budu kreposne, visokih moralnih načela, predane mužu i obitelji te poslušne. Ovakav obrazac slijedila je i obitelj Medici.³⁶

Obitelj Medici nije bila plemićkog ni firentinskog podrijetla. Prema prvim zapisima iz ranog XIII. stoljeća obitelj Medici vuče svoje podrijetlo iz doline Mugello koja se nalazi oko četrdeset

³⁴ Merry Wiesner-Hanks, *Women and Gender in Early Modern Europe* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 75.

³⁵ Adler, Powels., *Worlds Civilizations*, 292.-294.

³⁶ Natalie R. Tomas, *The Medici Women: Gender and Power in Renaissance Florence* (Oxfordshire: Routledge, Taylor and Francis Group, 2017), 13-16.

kilometara sjeveroistočno od Firence. Iako je obitelj bila poznata u Firenci, temelji obiteljskog bogatstva i prestiža ostvareni su tek u drugoj polovici XIV. stoljeća sposobnošću Giovannija di Biccija de Medicija. Nasljeđivši sitno nasljedstvo od svoga oca, Giovanni započinje svoje bankarske aktivnosti te postaje jedan od najuspješnijih bankara u Firenci. Kako ne bi ugrozio svoje bogatstvo te želeći proširiti svoj posao, Giovanni se ženi Piccardom Bueri čiji mu je pozamašan miraz kupio udio u ogranku banke u Rimu njegova djeda.³⁷

Ugled i bogatstvo obitelji Medici bilo je sve veće no Giovannijeva ambicija bila je povezati se sa starim aristokratskim obiteljima. Ugovorio je brak između svog starijeg sina Cosima i najstarije kćeri obitelji Bardi, Contessine de Bardi.³⁸ Krštena pod imenom Contessina u čast grofice (*contesse*) Matilde iz Canosse, Contessina je bila kćer Alessandra, grofa Vernia čija je obitelj bila jedna od najpoznatijih bankara ne samo u Italiji već i u Europi.³⁹ Obitelj Bardi bila je stara firentinska obitelj plemićkog podrijetla, a Contessinin otac bio je poslovni partner Giovannija de Biccija. Bardijevi su nekoć bili izrazito bogati bankari, ali čestim posuđivanjem novca koji im njihovi dužnici nisu vraćali, obitelj je osiromašila. Contessinin miraz nije bio prevelik, ali je uključivao palaču Bardi gdje su se Cosimo i Contessina uselili. Kao pripadnici starog plemstva, obitelj Bardi bila je povezana s nekoliko plemićkih obitelji Toskane čija je prednost bila vojna pomoć na koju su se Mediciji oslanjali te je muška linija obitelji Bardi bila oslonac u Cosimovoj kasnijoj borbi za prevlast 1434. godine nasuprot suparničkoj frakciji iz obitelji Albizzi.⁴⁰ Povezivanje kuća Medici i Bardi bio je korak naprijed na društvenoj ljestvici za Medicije zbog podrijetla i reputacije obitelji Bardi.⁴¹ Obitelj Bardi imala je status *magnata* te nisu imali politički utjecaj no njihovo bogatstvo, poslovna povezanost te partnerstvo s bankom Medici imalo je ključnu ulogu u povezivanju dviju bankarskih obitelji bračnom vezom što se pokazalo izrazito

³⁷ Hale, *Florence and The Medici*, 11.-12.

³⁸ Tomas, *The Medici Women*, 16.

³⁹ Marcelo Vannucci, *Le donne di Casa Medici*, (Rim, New Compton editori, 2016), 10.

⁴⁰ Tomas, *The Medici Women*, 16.

⁴¹ Paul Strathern, *I Medici: Potere, Denaro e Ambizione nell' Italia del Rinascimento*, prev. Arianna Pelagalli, Fabrizio Coppola, Nicolina Pomilio (Rim: Newton Compton editori, 2017), 81.

korisnim za obje kuće. Kao nagradu za vjernost, Cosimo 1434. godine vraća politički utjecaj obitelji Bardi.⁴²

Kako bi dalje širili svoju moć i utjecaj, Cosimo ugovara brak između svoga sina Piera i Lucrezie Tornabuoni čija je obitelj bila starog plemićkog podrijetla isprva poznata kao obitelj Tornaquinci. Lucrezijin djed, Simone Tornaquinci, promijenio je obiteljsko ime u Tornabuoni napustivši svoju plemićku titulu zbog tadašnjeg političkog ozračja koje je naginjalo prema demokracijskom uređenju.⁴³ Osim podrijetla, obitelj Tornabuoni bila je vrlo bogata što dokazuje njihova obiteljska vila u centru Firence koja i danas izgleda zadivljujuće oslikanih murala s biblijskom tematikom.⁴⁴ S obzirom na bogatstvo, miraz Lucrezie Tornabuoni iznosio je 1200 florina što nije bila beznačajna svota. Lucrezijin otac, Francesco Tornabuoni bio je jedan od najvjernijih saveznika Cosima de Medicija prije njegovog uspona na vlast, a članovi obitelji Tornabuoni radili su za Medici banku već od ranog XV. stoljeća.⁴⁵ Kako bi dodatno učvrstio dvije obitelji, Cosimo zapošljava Lucrezijinog brata, Giovannija Tornabuonija, u rimski ogranak Medici banke. Bračna veza s obitelji Tornabuoni omogućila je Cosimu i obitelji Medici još jaču vezu sa starom oligarhijskom obitelji koja se pokazala izrazito lojalnom kao i obitelj Bardi.⁴⁶

Cosimo i Piero svojim su brakom povezali obitelj Medici sa starom i uglednom obitelji Bardi i jednako uglednom obitelji Tornabuoni čiji su savezi stvorili osjećaj pripadnosti među višim firentinskim slojevima. Kako bi svoj položaj dodatno učvrstio, Piero ugovara brakove svojih kćeri s nekoliko uglednih, ali rivalskih firentinskih obitelji; Rossi, Pazzi i Rucellai. Povezivanjem Medicija s navedene tri obitelji, Piero je ostvario dominantnu prevlast uklonivši sve moguće konkurente u Firenci. Shvativši da kao prva firentinska obitelj više nema konkurenata niti

⁴² Tomas, *The Medici Women*, 16.-17.

⁴³ Jane Tylus, ur./prir. *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni: The Other Voice in Early Modern Europe*, (Chicago: University of Chicago Press, 2001), 29.

⁴⁴ Hibbert, *The House of Medici*, 116.

⁴⁵ Tomas, *The Medici Women*, 17.

⁴⁶ Tylus, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni*, 29.

moćnosti za povećanjem bogatstva svoje obitelji, Piero de Medici zajedno sa svojom ženom Lucrezom, počinje traži suprugu za svoga sina Lorenza izvan Firence.⁴⁷

U XV. stoljeću bilo je uobičajeno za firentinske majke da pronađu odgovarajuću suprugu za svoga sina. Lucreziju je potraga za Lorenzovom suprugom odvela u Rim gdje je u bazilici Svetog Petra upoznala šesnaestogodišnju djevojku Clarice Orsini i njezinu majku. U svojem pismu Pieru, Lucrezia opisuje Clarice kao “drage naravi” te kao “vrlo skromnu” dodajući kako bi se zbog tih osobina Clarice mogla brzo prilagoditi firentinskom načinu života.⁴⁸ Orsinijevi kao stara rimska obitelj uživali su veliki ugled među pripadnicima talijanskog plemstva na što je utjecala i činjenica kako su bili vrlo povezani s papinskom kurijom. O moći obitelji Orsini govori činjenica da im Mediciji nikad nisu htjeli posuditi novac iz svoje banke jer ih nitko ne bi mogao natjerati da vrate novac koji su posudili. Otac Clarice, Jacopo Orsini, imao je titulu grofa od Monte Rotonda, a njezin ujak, Latino Orsini, bio je vrlo utjecajan kardinal.⁴⁹ Osim podrijetla i dobrih obiteljskih veza, obitelj Orsini imala je velike posjede na sjeveru i zapadu Papinske Države, jugu Toskane i Napuljskom Kraljevstvu.⁵⁰ Iako su u XV. stoljeću brakovi građana Firence s ne-firentinskim obiteljima bili su izuzetno rijetki, Piero i Lucrezia odlučili su sklopiti bračni savez s rimskom obitelji Orsini. Ovakav potez bio je veliki odskok od dotadašnje prakse sklapanja bračnih veza s firentinskim obiteljima s kojima su bili poslovno, politički ili osobno povezani.⁵¹ Većina bogatih firentinskih obitelji nije dobro primila vijest o povezivanju obitelji Medici s rimskom obitelji Orsini jer su mnogi željeli svoje obitelji na isti način povezati s Medicijima. Međutim, Piero je odlučio da njegova obitelj ide stopama plemstva što ih čini superiornijima u odnosu na ostale Firentince. Osim svih navedenih razloga, Medici banka imala je svoj ogranak u Rimu, a povezivanjem s jednom od najmoćnijih rimskih obitelji značilo je povećanje prihoda.⁵²

⁴⁷ Miles J. Unger, *Magnifico: The Brilliant Life and Violent Times of Lorenzo de Medici* (New York, Simon & Schuster, 2008), 192.

⁴⁸ Tomas, *The Medici Women*, str. 18.

⁴⁹ Unger, *Magnifico*, 192.

⁵⁰ Tomas, *The Medici Women*, 18.

⁵¹ Tomas, *The Medici Women*, 19.

⁵² Unger, *Magnifico*, 195.-196.

Do kraja 1460-ih bilo je jasno kako su Medici prva obitelj Florence. Brakovi s ne-firentinskim obiteljima bili su rijetki, kao i za muškarce u XV. stoljeću da se žene sa ženama svojih godina. Firentinski obrazac braka bila je ženidba muškarca starijeg od trideset godina sa ženom u adolescenciji. Lorenzova supruga Clarice bila je godinu ili dvije mlađa od njega što je bila češća praksa u sjevernotalijanskim gradovima. Lorenzov brak s Clarice za obitelj Medici označio je početak sklapanja drugih ne-firentinskih brakova. Ovu praksu slijedio je i Lorenzo koji je preko svoje djece sklapao bračne saveze s obiteljima izvan Florence. Svog najstarijeg sina Piera oženio je za Alfonsinu Orsini čija je obitelj bila rodbinski povezana s Lorenzovom ženom Clarice, ali je taj ogranak obitelj Orsini živio u Napulju. Pierov brak s Alfonsinom Orisni Lorenzu je osigurao dobre odnose s Napuljem i učvrstio veze s obitelji Orsini čija mu je vojna i politička podrška bila vrlo važna. Iako žene koje su se udale u obitelj Medici nisu mogle birati za koga će se udati, svojom udajom mogle očekivati kako će s vremenom moći imati svoj autoritet u firentinskom društvu.⁵³

⁵³ Tomas, *The Medici Women*, 18.-21.

4. SUPRUGE MEDICI I NJIHOV UTJECAJ

Društveno ozračje renesanse uvelike je ograničavalo mogućnosti žena. U društvenom poretku renesanse žene su bile u podređenom položaju te se o njihovim ulogama govorilo u kontekstu rodbinskih ili bračnih veza. Isključene iz političkog života, ženama su mnoge društvene sfere bile zabranjene. Osim politikom, nisu se smjele baviti medicinom, pravom, vojskom, podučavanjem, bankarstvom te mnogim drugim aktivnostima koje su smatrane muškim područjima.⁵⁴ Iako su se životna iskustva žena u renesansi razlikovala prema njihovom socijalnom statusu, religiji, podrijetlu i okolini, sve su žene živjele u društvu koje je smatralo da su inferiornije od muškaraca što je oblikovalo ideju na temelju koje su se donosili zakoni o obiteljskim odnosima, nasljedstvu, vjerskim doktrinama, radu i obrazovanju.⁵⁵

Tijekom XV. stoljeća, obitelj Medici bila je na samom vrhu vladarskih obitelji Firence. Takav položaj omogućavao je ženama koje su bile dio Medici obitelji utjecaj kakav žene u to doba nisu mogle imati. Svoje dužnosti kao supruge i majke mogle su iskoristiti u političke svrhe kao posrednice između muškaraca iz svoje obitelji i klijenata što im je omogućavalo značajan stupanj utjecaja pa čak i moći. Kroz ženski model pokroviteljstva kao posrednice, žene obitelji Medici mogle su legitimno vršiti vlast i politički utjecaj kroz autoritativnu ulogu majki, supruge i udovica.⁵⁶

4.1. Pokroviteljstvo

Žene su nerijetko bile aktivne pokroviteljice mnogim umjetnicima, glazbenicima, piscima i pjesnicima jer se su se umjetnost i književnost smatrale ženskim društvenim djelokrugom. Od renesansnih vladara očekivalo se da podupiru razvoj kulturnih djelatnosti. Iako su muškarci u najvećem dijelu bili pokrovitelji kulturnih aktivnosti gradeći javna zdanja i promičući književni i umjetnički rad mnogih autora, žensko pokroviteljstvo imalo je ključnu ulogu. Mnoge vladarice i žene iz višeg sloja društva unajmljivale su mnoge umjetnike i arhitekte za gradnju i uređivanje

⁵⁴ Meg Lota Brown, Kari Boyd McBride, *Women's Roles in Renaissance*, (Westport: Greenwood Press, 2005), 1.

⁵⁵ Merry Wiesner-Hanks, "Women", u: *Encyclopedia of an Early Modern World*, sv. 6 (Michigan: Charles Schribner's Sons, 2004), 233.

⁵⁶ Tomas, *The Medici Women*, 3.-4.

svojih dvoraca i palača, a nerijetko i obiteljskih grobnica.⁵⁷ Žene obitelji Medici bile su uključene u nekoliko vrsta pokroviteljstva, a jedno od njih bilo je takozvano teritorijalno pokroviteljstvo u mjestima nedaleko Firence. Mnoge opatije i samostani bili su sponzorirani upravo od strane Medici supruga, a najviše ih je bilo u Pisi. Firenca je 1406. godine osvojila Pisu te nije iznenađujuće kako su Pisa i njezina okolica bili od važnog interesa obitelji Medici kako bi proširili svoj utjecaj na to područje. Čak pet samostana koji su financirani od strane obitelji Medici nalazili su se u Pisi. Razlog za Lucrezijino zanimanje za pokroviteljstvo u Pisi i oko nje ukazuje na njezinu važnu ulogu u pokušajima obitelji Medici da zadrže i prošire svoj utjecaj na teritorij oko Firence putem lokalnog pokroviteljstva.⁵⁸

Contessina de Bardi svojim se pokroviteljskim aktivnostima počela baviti tek nakon Cosimove smrti, 1464. godine dok su Lucrezia Tornabuoni i Clarice Orsini postale pokroviteljice odmah nakon udaje. Pokroviteljske aktivnosti podrazumijevale su i posredništvo između pokrovitelja i klijenta čiji je odnos bio hijerarhijski, a temeljio se na uzajamnom poštovanju, povjerenju i dužnosti. Za supruge Medici, pokroviteljstvo je bio izvor moći i ugleda koji se često širio izvan domaće sfere zbog čega su kao pokroviteljice morale djelovati uspješno.⁵⁹ Lucrezijina uloga u promicanju ugleda obitelji Medici bila je značajna i prije smrti njenog supruga, Piera de Medicija. Zbog Pierovog lošeg zdravlja, Lucrezia je poslana na diplomatsku misiju u Rim kod pape 1467. godine kao posrednik kako bi ga obavijestila o neprijateljskim planovima Venecije prema Firenci.⁶⁰ Nakon smrti Cosima, Contessina postaje značajna figura autoriteta kao Cosimova udovica te aktivna posrednica svojih klijenata. Dokazi o njenom zauzimanju za klijente sačuvani su u prepisci iz 1467. između Contessine i njezinog rođaka Gualderota de Bardija. U navedenoj korespondenciji Contessina moli Gualderota da presudi u korist njezinog klijenta u vezi osporavanog crkvenog imenovanja.⁶¹

Kao i njezina svekrva Lucrezija i Clarice Orsini djelovala je kao posrednica svojih klijenata. Najviše zahtjeva dobivala je od svoje obitelji Orsini i njihovih klijenata. Claricein brat, Rinaldo

⁵⁷ Wiesner-Hanks, *Women and Gender in Early Modern Europe*, 167-168.

⁵⁸ Tomas, *The Medici Women*, 88.

⁵⁹ Tomas, *The Medici Women*, 44.-45.

⁶⁰ Tylus, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni*, 30.

⁶¹ Tomas, *The Medici Women*, 46.

Orsini požalio se na veliki porezni namet svećenstvu te zamolio Lorenza de Medicija za pomoć. Kako Lorenzo to nije smatrao bitnim, Rinaldo se obratio svojoj sestri za pomoć. Osim Rinalda, Clariceina majka Maddalena molila je Clarice da utječe na Lorenza kako bi ostvarila svoje zahtjeve. Orsinijevi i njihovi klijenti poslali su Clarice nekoliko zahtjeva koji se odnose na poziciju magistrata i glavnog suca u Firenci koje bi obnašali stranci odnosno ljudi čije podrijetlo nije bilo iz Firence. Prepiske između članova obitelji Orsini i Clarice daju izvrstan primjer kako je pokroviteljstvo putem posredništva funkcioniralo. Najprije bi rođak ili klijent obitelji Orsini pisao određenom članu Orsinijevih tražeći pomoć nakon čega bi Orsinijevi pisali Clarice koja bi predstavila zahtjev Lorenzu te bi, kako se očekivalo, Lorenzo razriješio problem.⁶²

Kao pokroviteljica, najviše se isticala Lucrezija koja je svojim pokroviteljskim aktivnostima najviše doprinijela ugledu obitelji Medici. Jedan od takvih primjera je izgradnja termalnih kupki u mjestu Bagno a Morbo blizu gradića Volterre koje je financirala i izgradila Lucrezia Tornabuoni zbog svojeg lošeg zdravlja, artritisa i gihta. Kupke su bile u raspadnom stanju što je navelo Lucreziju da ih obnovi. Uz kupke, izgrađene su nove cisterne, kupalište i tuš-kupke s hidrauličkim sustavom. Ovakvo mjesto često je privlačilo članove drugih aristokratskih talijanskih obitelji što je Medicijima otvorilo vrata za nove političke i kulturne veze.⁶³ Kako je i sama pisala tekstove na talijanskom dijalektu, Lucrezijin veliki interes bilo je pokroviteljstvo autora koju su pisali religijske i sekularne tekstove na talijanskom dijalektu. Nekoliko poznatih pjesnika kao što su Feo Belcari, Luigi Pulci i Bernardo Bellincioni bili su pod pokroviteljstvom Lucrezije. Njezino pokroviteljstvo toskanskih tekstova na talijanskom pomoglo je osigurati potporu starih firentinskih patricija koji su, čežnujući za svojom prošalošću i starom, tradicionalnom literaturom, bili razočarani humanističkom kulturom.⁶⁴

4.2. Obrazovanje

Obrazovanje žena iz elitnih krugova uglavnom bilo je tradicionalno i najčešće kod kuće, a sastojalo se od učenja odgovarajućeg ponašanja te ručnog rada. Ciljevi ovakvog obrazovanja za žene viših i srednjih staleža bili su dvostruki: prvi, razviti navedene sposobnosti i osobine koje su

⁶² Tomas, *isto*, 59.-61.

⁶³ Tomas, *isto*, 90.

⁶⁴ Tomas, *The Medici Women*, 93.-94.

najviše odgovarale za patrijahalni brak i drugi, izvježbati navedene vještine korisne za upravljanje domaćinstvom.⁶⁵ Pismenost u XV. stoljeću bila je vrlo niska. Obrazovanje pismene manjine bilo je unaprijed određeno i često namjerno programirano kako bi svaki pojedinac mogao zauzeti svoj odgovarajući položaj u društvu. S obzirom da je mali broj dječaka i djevojčica polazio škole, roditelji su uglavnom bili odgovorni za obrazovanje vlastite djece koje je najviše ovisilo o njihovom spolu i socijalnom statusu.⁶⁶

Vođenje domaćinstvo bila jedna od najvažnijih zadaća žena u XV. stoljeću. Osim uloge majke i supruge, žena je bila zadužena za upravljanje muževim kućanstvom. Od žene se očekivalo da vodi domaćinstvo, upravlja poslugom te se brine o odgoju vlastite djece kako bi njezin suprug mogao nesmetano voditi poslove izvan kuće. Nerijetko su muževi educirali svoje supruge o upravljanju njihovim domaćinstvom prema svojim uputama. Za firentinsku elitu, kućanstvo je predstavljalo važan faktor koji je često određivao financijsku, socijalnu i političku sliku određene obitelji te je od velike važnosti bilo njezino pravilno upravljanje i povećanje dobara.⁶⁷ Obitelj Medici, po tom pitanju, nije bila ništa drugačija od drugih firentinskih obitelji. Vođenje Medici palače nije bio lak posao s obzirom da su tri generacije živjele pod istim krovom, a svaka je imala svoje zasebno kućanstvo. Zasluge za najbolje vođenje Medici kućanstava i rasporeda palače Medici, pripisuje se Contessini de Bardi koja, iako je bila oskudnije obrazovana od svojih snaha, uspješno povezala svoju širu obitelj te vodila nekoliko kućanstava odjednom.⁶⁸ Nadalje, iz očuvanih prepiski između Medici žena saznajemo kako su bile zadužene za pružanje hrane, pića i odjeće svim članovima Medici kućanstva. U jednoj od prepiska iz 1457. godine, Contessina piše o kvaliteti maslinovog ulja u mjestu Careggio gdje se nalazila jedna od vila u vlasništvu Medicija. Druga sačuvana prepiska iz 1467. godine bila je između Lucrezie Tornabuoni i Contessine gdje Contessina obavještava Lucreziu o pošiljci začina koji su joj poslani na njen zahtjev. Osim Contessine i Lucrezie, zaokupljena svojim kućanskim dužnostima bila je i Clarice Orsini. U jednom od sačuvanih pisama, Clarice traži svoju svekrvu, Lucreziu, da joj pošalje proizvode za

⁶⁵Margaret L. King, *Women of The Renaissance* (Chicago, University of Chicago Press, 1991),164.

⁶⁶ Lota Brown, Boyd McBride, *Women's Roles in Renaissance*, 27.-29.

⁶⁷ Tomas, *The Medici Women*, 21.

⁶⁸ Unger, *Magnifico*,. 69.

domaćinstvo iz Firence jer u kući u na selu nedaleko od Firence gdje je odsjedala nije stigla pošiljka koju je očekivala te nije mogla pružiti odgovarajuću skrb svojim članovima kućanstva.⁶⁹

Osim vođenja kućanstva, ženina odgovornost bila je i podučavati svoju djecu osnovnom znanju; čitanju, koje je sve češće bilo na narodnom dijalektu i abecedu.⁷⁰ Često je dužnost i odgovornost majki da educiraju, savjetuju i brinu za svoju djecu prelazila u odraslu dob, osobito kod sinova. Na taj su način Medici žene uživale poštovanje kao majke, ali i roditeljskog autoriteta često izvan svoje domaće sfere. Primjer roditeljskog autoriteta i savjetnika vidimo kod Contessine de Bardi i njezinog sina, Giovannija. U pismu iz 1438. godine Contessina upozorava Giovannija o određenom Antoniu degli Stroziju te ga savjetuje da bude oprezan u vezi s njim. U pismu nije točno definirano o čemu se radi, ali se pretpostavlja kako je dotični Antonio degli Strozzi zamolio Contessinu da mu pomogne u poslovima s Giovannijem, što je ona odbila te odmah obavijestila svoga sina o tome. Contessinina autoritet došao je do izražaja nakon smrti njenog supruga, Cosima de Medicija 1464. godine. te je svoj autoritet, osim kroz sinove, provodila i kao ugovaratelj brakova između viših firentinskih staleža.⁷¹ Lucrezija je najviše utjecala na obrazovanje svojih sinova birajući im različite tutore čija su učenja bila tradicionalna kršćanska i humanistička.⁷² Utjecaj Lucrezie Tornabuoni na njezinog sina Lorenza de Medicija i u vidljiv je iz Lorenzovih religijskih tekstova koje je pisao na talijanskom dijalektu koji se koristio u Firenci. Književni kritičar Mario Marcelli prepisao je Lorenzovo pisanje na talijanskom utjecaju njegove majke Lucrezie: “Slijedeći korake svoje majke, pokazao je ljubav prema vulgarnom jeziku i vrsti poezije koju voli i firentinska oligarhija.”⁷³ Lucrezijino obrazovanje bilo je isključivo na talijanskom dijalektu na kojemu je pisala i svoje religijske tekstove što je radio i Lorenzo čije je obrazovanje, osim na talijanskom dijalektu, bilo i na latinskom.⁷⁴

Kako je i sam bio formalno školovan prema humanističkom učenju, Lorenzo je za svoje sinove odabrao isto. Izbor tutora pao je na Angela Poliziana, talijanskog klasičara i pjesnika koji

⁶⁹ Tomas, *The Medici Women*, 22.

⁷⁰ Lota Brown, Boyd McBride, *Women's Roles in Renaissance*, 33.

⁷¹ Tomas, *The Medici Women*, 25.

⁷² Tylus, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni*,. 31.

⁷³ Tylus, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni*, 26.

⁷⁴ Tomas, *The Medici Women*, 93.

je za podučavanje Lorenzove djece koristio tekstove antičkih autora koji su se čitali na grčkom i latinskom jeziku što je bilo suprotno mišljenju Lorenzove supruge, Clarice.⁷⁵ Prije dolaska Poliziana, obrazovanje Lorenzove i Clariceine djece temeljeno je na kršćanskom učenju, a čitanje je bilo na talijanskom. Kao tutora, Clarice je odabrala svećenika s kojim je zajedno složila nastavnu građu za edukaciju svojih sinova.⁷⁶ Do svađe između Clarice i Poliziana došlo je kada je Clarice zatražila da zamijeni tekstove “poganskih” autora odnosno Seneke i Cicerona s biblijskim. Clarice, kao pobožna žena, smatrala je kako materijali “poganskih” autora nisu prikladni za edukaciju njezine djece, a posebice mlađeg sina Giovannija koji je, prema njenom mišljenju, predodređen za svećeničku službu. Svađa između Clarice i Poliziana prikazuje sukob dvaju različitih struja u XV. stoljeću; tradicionalne kršćanske i nove, koja svoje ideje vuče iz antičkih izvora. Ne prihvaćajući njen zahtjev, Clarice izbacuje Poliziana iz Medici vile nedaleko Firence o čemu Poliziano odmah obavještava Lorenza koji je zbog poslovnih razloga izbivao od kuće. Iako je Lorenzo bio vrlo ljut na svoju suprugu, obrazovanje njegove djece nastavilo se prema željama Clarice čime je potvrđen njezin domaći autoritet i odgovornost za obrazovanje vlastite djece.⁷⁷

4.3. Religija

Mogućnosti žena u religiji u doba renesanse bile su ograničene u odnosu na muškarce osobito što se tiče religijskog vodstva i izražavanja.⁷⁸ Javno propovijedanje te objavljivanje vjerskog materijala ženama je bilo zabranjeno jer se kosilo s riječima koje su u Evanđelju pripisane svetom Pavlu koji zabranjuje ženama da propovijedaju i naučavaju pa je svaka žena koja bi objavila religijski materijal morala opravdati svoje postupke.⁷⁹

Kako bi svoj utjecaj proširile i izvan kućne sfere, Medici žene predstavljale su se kao milosrdne majke, pobožne supruge i posrednice svojih muških članova obitelji ili crkvenih i drugih pripadnika vlasti. Ovakav model ženske moći bio je jedini prihvatljiv zbog povezanosti s tradicionalnom ženskom domaćom ulogom koji se oslanjao na katoličku teologiju. Žene su od

⁷⁵ Unger, *Magnifico*, 296.

⁷⁶ Tomas, *The Medici Women*, 24.

⁷⁷ Tomas, *The Medici Women*, 24.

⁷⁸ Lota Brown, Boyd McBride, *Women's Roles in Renaissance*, 158.

⁷⁹ Wiesner-Hanks, “Women”, 238.

svojih muških članova obitelji mogle tražiti određene ustupke iz razloga što su im bile majke, bake, kćeri ili sestre. Na takozvani majčinski autoritet utjecalo je veliko štovanje kulta Djevice Marije kao Kristovog posrednika od strane firentinskih građana što je išlo u prilog ženama obitelji Medici koje su takvu ulogu mogle oponašati. Lucrezia Tornabuni osobito je štovala Djevicu Mariju te joj je posvetila nekoliko crkvenih hvalospjeva koji su se često izvodili kao dio crkvene liturgije.⁸⁰

Religijska lirika odnosno *laudi* koju je Lucrezia pisala bila je sastavljena od poludramatičnih elemenata kako bi se čitatelj poistovjetio s onime što čita.⁸¹ Lucrezijina pismena aktivnost bila je izrazito rijetka za žene, pa čak i za udovice. Neke religijske pjesme koje je Lucrezia napisala bile su uglazbljene te su izvođene u crkvama. Osim štovanja kulta Djevice Marije, Lucrezia je veliku pažnju posvećivala i kultu Svetog Ivana Krstitelja o čijem je životu i pisala. Uz religijske pjesme, Lucrezia je pisala i takozvane *storie sacre* (svete priče) čiji su glavni likovi uglavnom bile žene koje riskirale svoj život za određeni cilj. Judita, Suzana i kraljica Ester samo su neke od biblijskih žena čiji je život inspirirao Lucreziu na pisanje.⁸²

Potporna Medici supruga za gradnju samostana bila u skladu s tradicionalnom koncepcijom o ulozi žena u religiji. Darivanje, izgradnja i obnova samostana, crkava, bratovština i bolnica od strane žena iz visokog društva bio je čin pobožnosti i milosrđa čija tradicija datira od IV. stoljeća čiju su praksu prve počele provoditi sljedbenice Svetog Jeronima koji je ovakvu praksu ohrabrivao. Razlozi za potporu religijskih institucija od strane Medici žena bili su strateški. Njihov cilj bio je učvrstiti vlastiti status u Firenci i firentinskim teritorijima pri čemu su se razni samostani i crkve u firentinskoj okolini okoristile financiranjem od strane Medicija. Kako su se nalazili u blizini palače Medici, dominikanski samostan Svetog Marka i Svete Lucije, uživali su beneficije koje su im pružali Medici, a ponajviše Cosimo i Contessina koji su, osim financijske potpore, priređivali religijska slavlja posebice na blagdane Svetog Marka, zaštitnika dominikanskog samostana i Svetog Petra, sveca zaštitnika njihovog najstarijeg sina, Piera. Ovakvu praksu nastavila je i Clarice Orsini koja je u svojoj oporuci ostavila određenu sumu novca kako bi samostan Svetog Marka

⁸⁰ Tomas, *The Medici Women*, 45.-46.

⁸¹ Tylus, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni*, 39.

⁸² Tomas, *The Medici Women*, 27.-29.

godišnje mogao prirediti komemoracijska misna slavlja, a samostanu Svete Lucije davala je milodar na blagdan Svetog Dominika.⁸³

Lucrezia se najviše bavila dobrotvornim radom zbog čega je i njezina slika u javnosti kao milosrdne *madonne* najviše došla do izražaja. Financirala je slavlja na posebne blagdane u samostanu Svetog Dominika u Pisi, podržala kanonikat u mjestu Fiesole te pokrenula godišnju misu zadušnicu za svoga muža Piera u crkvi San Lorenzo u Firenci.⁸⁴ Gradić Fiesole, koji se nalazio u blizini Firence, uživao je interes obitelji Medici kao i Pisa. Cosimo je financirao gradnju opatije, a njegov sin, Giovanni, izgradio je svoju kuću ovdje. Lucrezia je naslijedila Medići farmu u Fiesole, a dio novca koji je dobila od nasljedstva farme, darovala je zadrudžbi kanonika u fiesoleskoj katedrali na blagdan Svetog Ivana Krstitelja.⁸⁵ Lucrezijin dobrotvorni rad i religijske pjesme potvrđuju njezinu ulogu kao važne figure Firence – kao Madonne i kao posrednice čije su aktivnosti uvijek bile u korist Firence i njezinih građana.⁸⁶

⁸³ Tomas, *isto*, 86.-87.

⁸⁴ Tylus, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni*, 36.

⁸⁵ Tomas, *The Medici Women*, 88.

⁸⁶ Tylus, *Sacred Narratives by Lucrezia Tornabuoni*, 38.

5. ZAKLJUČAK

Žene u XV. stoljeću nisu imale mogućnosti birati za koga će se udati, a često su i nakon udaje bile podređene svome suprugu. Njihova uloga bila je isključivo vezana uz muškarca te se najčešće odvijala u privatnom, obiteljskom okruženju koja je ženama jedino bila dostupna. Od žena se očekivalo da budu poslušne i kreposne te brinu o kućanstvu i djeci. Poznata je činjenica kako su se brakovi u XV. stoljeću sklapali često iz koristi dviju obitelji radi političkih, poslovnih ili osobnih razloga. Žene su u to vrijeme bile samo instrument za povezivanje obitelji kako bi učvrstili svoj status i povećali svoju moć i prihode. Iako nisu mogle birati za koga će se udati te uglavnom nisu mogle vršiti autoritet izvan svoje domaće sfere, žene su igrale ključnu ulogu u braku. Njihova uloga majki i supruga omogućavala je nastavak loze i oblikovala djecu određene obitelji kao buduće nasljednike.

Ovaj rad osvrnuo se na jačanje obitelji Medici kroz bračne veze u XV. stoljeću te uloge Medici supruga kroz pokroviteljstvo, obrazovanje i religiju. Contessina, Lucrezia i Clarice svojom su udajom za članove obitelji Medici znatno povećale njezin status te ju iz obične bankarske obitelji transformirale u prestižnu, plemićku obitelj čije je prvenstvo bilo neupitno u Firenci. Kroz daljnju analizu vidimo kako su Medici supruge uživale daleko veći autoritet od ostalih žena renesanse. Iako faktično nisu mogle sudjelovati u vlasti, svojim su utjecajem na muške članove obitelji provodile određen stupanj autoriteta i moći kroz pokroviteljstvo, obrazovanje i religiju, a svojim aktivnostima predstavljale su obitelj Medici kao obitelj čiji je interes bio isključivo u korist Firence i njenih građana.

Cilj ovog rada bio je dati primjer važnosti sklapanja bračnih veza u XV. stoljeću osobito s plemićkim obiteljima te istaknuti ulogu Medici supruga čiji je doprinos obitelji Medici i Firenci često bio izvan tradicionalnog obiteljskog okruženja.

POPIS LITERATURE

1. Adler Phillip J; Powels, Randall L. *Worlds Civilization*. Boston: Wadsworth Publishing, 2011.
2. Bertoša, Slaven. "O bankarskoj aktivnosti obitelji Medici". U: *Historijski zbornik*, uredio Damir Agičić. Pula: Filozofski fakultet, 2001.
3. Duiker, William J.; Spielvogel, Jackson J. *World History*. Wadsworth: Wadsworth Cengage Learning, 2007.
4. Grubiša Damir, "Politički poredak renesansne Firence: između demokracije i oligarhije". *Politička misao: časopis za politologiju* 47 (2010): Pristup ostvaren 15. 08. 2021. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=87404
5. Hale, John Rigby. *Florence and The Medici: The Pattern of Control*. London: Thames & Hudson, 1983.
6. Hibbert, Christopher. *The House of Medici: Its Rise and Fall*. New York: William Morrow Paperbacks, 1999.
7. King, Margaret L. *Women of The Renaissance*. Chicago: University of Chicago Press, 1991.
8. Lota Brown, Meg; Boyd McBride, Kari. *Women's Roles in Renaissance*. Westport: Greenwood Press, 2005.
9. Procacci, Giuliano. *Povijest Talijana*. Zagreb: Barbat, 1996.
10. Skupina autora, *Povijest: Humanizam i renesansa, doba otkrića*. Zagreb: Jutarnji list, 2008.
11. Strathern, Paul. *I Medici: Potere, Denaro e Ambizione nell' Italia del Rinascimento*. Preveli Arianna Pelagalli, Fabrizio Coppola, Nicolina Pomilio. Rim: Newton Compton editori, 2017.
12. Tomas, Natalie R. *The Medici Women: Gender and Power in Renaissance Florence*. Oxfordshire: Routledge, Taylor and Francis Group, 2017.
13. Tylus, Jane, ur./prir. *Sacret Narratives by Lucrezia Tornabuoni: The Other Voice in Early Modern Europe*, Chicago: University of Chicago Press, 2001.

14. Unger, Miles J. *Magnifico: The Brilliant Life and Violent Times of Lorenzo de Medici*. New York: Simon & Schuster, 2008.
15. Vannucci, Marcelo. *Le donne di Casa Medici*. Roma: New Compton editori, 2016.
16. Wiesner-Hanks, Merry. "Women". U: *Encyclopedia of the early modern world*, svezak 6, 233-240. Michigan: Charles Schribner's Sons, 2004.
17. Wiesner-Hanks, Merry. *Women and Gender in Early Modern Europe*. Cambridge:Cambridge University Press, 2011.